

Bartleby, l'escrivent - Herman Melville

Herman Melville (1819-1891) va publicar *Bartleby, l'escrivent. Una història de Wall Street* a la revista *Putnam* l'any 1853, i la va incloure en el recull *The Piazza Tales* el 1856, juntament amb altres novel·les curtes com *Benito Cereno* i *The Encantadas*. Després de l'èxit que havia obtingut amb el relat de viatges *Typee* el 1846, i del fracàs de la monumental *Moby Dick* el 1851 i de *Pierre* el 1852, Melville es trobava en una etapa difícil, que el va obligar a acceptar l'anonimat que exigia *Putnam* als seus col·laboradors.

L'argument d'aquest llibre és prou conegut: poc després d'entrar a treballar a casa d'un advocat, Bartleby es nega a fer cap feina que no sigui copiar textos, tot refusant educadament tota acció -tot canvi en el seu somieig davant la paret- amb la proverbial frase: "Preferiria no fer-ho" ("I would prefer not to"). L'advocat descobreix que Bartleby quasi no menja, que no surt del despatx ni per dormir, i que no té amics ni parents, descobrint que li provoca estats consecutius d'indignació, tristesa, malenconia, temença, pietat i finalment repulsió. L'estranya barreja d'amabilitat en la forma i de rebel·lió en el fons que manifesta el seu empleat provoca la passivitat de l'advocat ("Si hi hagués hagut res d'habitualment humà en ell, sens dubte l'hauria despatxat amb violència") i precipita el desenllaç. La relació entre l'aparent lleugeresa del relat (amb moments d'humor, gens freqüents en Melville) i la tempesta interior que amaga continua impressionant i desassossegant a cada lectura.

Bartleby és un jeroglífic que s'ha intentat desxifrar de moltesmaneres. A part de les interpretacions botàniques, religioses i de les que divaguen sobre la metàfora de la fi del llenguatge en l'escrivent, hi ha circumstàncies que no es poden passar per alt. En primer lloc, a Melville se l'ha situat en el moviment transcendentalista nord-americà, amb Thoreau i el seu amic Hawthorne -amb qui compartia la tendència a l'al·legoria-. En segon lloc, cal citar la frase de Borges: "L'obra de Kafka projecta sobre Bartleby una curiosa llum ulterior". En tercer lloc, s'ha identificat la figura que formen l'advocat -influit per tothom, perplex, de vegades covard- i Bartleby -resolut, tossut, incommovible- amb el tema de l'altre, que és un dels eixos de *Moby Dick*.